



РЕЦЕНЗИЯ

От: Доц. д-р Димо Атанасов Атанасов
Аграрен Университет – Пловдив
Научна специалност „Икономика и управление“

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *„Икономика и управление (агробизнес и екоикономика) в УНСС.*

Основание за представяне на рецензията: Участие в състава на научно жури по защита на дисертационен труд, съгласно Заповед №1361/13.07.2020 на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Нол Красничи**

Тема на дисертационния труд: **“The efficiency of subsectors in agriculture of Kosovo: “specialized in field crops, mixed crops and livestock”**

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма *„Икономика и управление (агробизнес и екоикономика)“* към катедра *„Икономика на природните ресурси“*, Бизнес факултет на УНСС по научна специалност *„Икономика и управление“*, съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС №1900/18.07.2018 г. Обучението е осъществено в *самостоятелна* форма през периода 2018 – 2020 г.

Нол Красничи е роден през 1990 в Република Косово. През 2013 г. завършва висше образование, бакалавърска степен *„Agri-business“* в Университет Прищина, Факултет *„Агрономство и ветеринарна медицина“*. Веднага след това, продължава образованието си в Унгария, където през

периода 2014 – 2016 г. се обучава в магистърски курс „Rural development and Agribusiness“. От 2018 г. е докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Икономика на природните ресурси“ в УНСС.

През 2012 г. Нол Красничи започва работа в „Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development of Kosovo – Department of Economics“ като анализатор на аграрна статистика. От 2014 г. до момента, работи в YPARD – Young Professionals for Agricultural Development. През периода 2017 – 2019 г. работи като Аграрикономист в NOVUS Consulting, Косово. Академичната му кариера започва през 2017 г., когато печели конкурс за асистент в Agribusiness Department – Faculty of Life and Environmental Sciences, University of Prizren “Ukshin Hoti“. През 2017 г. става и „Head of Educational affairs“ във Faculty of Life and Environmental Sciences. От края на 2017 г. и през цялата 2018 г. заема позицията „National Data Analysis and Management Expert“, към ФАО. От 2018 г. работи и като Agro-processing and Rural diversification Specialist, Trainer & Lecturer в P.A.N.G.E.A. Società Cooperativa Consortile.

Кандидатът е изпълнил заложените в индивидуалния му учебен план цели, задачи и срокове. Разработил е дисертационния си труд в предвидения срок, отчислен е с право на защита и му е стартирана процедурата за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Структурата е типична за докторска дисертация. Състои се от увод, три глави, заключения и препоръки, преглед на литературата и приложения. Обемът на цялата дисертация е 126 страници, но докторантът е успял да извлече по-важните данни, резултати и анализи от своите изследвания и да ги включи в окончателната версия. В уводната част кандидатът изтъква някои аспекти на състоянието и развитието на селското стопанство в Косово. Очертани се проблемите, дефинирани са целите на изследването и задачите. Подчертани са и няколко хипотези.

Изследването засяга ефективността на селскостопанските сектори в Косово, специализирани в полски култури, смесени култури и животновъдство. Ефективността е важна на всички нива (национално, регионално, секторно, индивидуално), което прави темата на изследването

съвременна и полезна. Трите анализирани сектора са интересни от практическа и научна гледна точка. Задълбоченото проучване и анализ на настоящото им състояние и резултатност и съпоставката им с техния производствен и пазарен потенциал може да очертае съществуващите проблеми, лимитиращи техническата и икономическата ефективност. Въз основа на направения анализ, отговорните институции биха могли да адаптират политики и мерки към устойчиво развитие на секторно, отраслово и регионално ниво.

Целите, които си поставя докторантът са добре формулирани и съответстват на цялостната идея. Задачите са в синхрон с целите и решаването им в последствие е допринесло за тяхното постигане.

Обектите на изследването са подбрани целенасочено, така че информацията да бъде надеждна и коректна.

По отношение на използваната литература, въз основа на която е изградена теоретичната и методологичната част на дисертацията може да се каже, че докторантът е използвал сравнително малко източници. Той обаче се базира на най-съществените публикации и най-авторитетните учени в областта на икономическата и техническата ефективност. Прави известен критичен сблъсък между концепциите за ефективността и се опитва да ги пречупи през своята гледна точка.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Прави впечатление, че авторът добре се е ориентирал в литературата, свързана с техническата и икономическата ефективност. Синтезирал е базовите концепции и по-късно в методологичната част ги е адаптирал за целите на своето изследване.

Използваната методика за изследване и анализ е надеждна. Тя се базира на методиките на Farm accountancy data network (FADN) and Farm structure survey (FSS) за провеждане на проучвания в Европейските страни. За измерване на техническата ефективност на стопанствата е използван Data Envelopment Analysis (DEA). Показателите, използвани за оценка на информацията са подходящи и изчерпателни. При анализа намира приложение и „R studio“ – език за програмиране и софтуер за статистически изчисления. За да направи адекватен подбор на единиците в извадката, кандидатът е използвал стратифициран подбор. Вземането на

проби се извършва въз основа на три основни критерия: икономически размер, вид стопанство и регион.

В трета глава от дисертацията, докторантът е направил сравнително задълбочен анализ на състоянието на селското стопанство в Косово, представил е емпирични данни и е оценил най-важните му аспекти, засягайки двата основни фактора – земята и работната сила. Изнесъл е данни за производствените резултати при зърнопроизводството, зеленчукопроизводството, овощарството, лозарството, животновъдството. Анализът се засилва с извеждането на някои особености на търговията и пазарът с аграрни продукти, от които се разбира, че страната има сериозен търговски дефицит, което пък се отразява на останалите сектори на икономиката. Полезен за дисертацията е и анализът на аграрната политика в двете ѝ направления – подкрепата на доходите и развитието на селските райони.

В края на трета глава, авторът се фокусира именно върху целите, които си е поставил. Представя трите подсектора на земеделието, анализира тяхната техническа и икономическа ефективност. Прави анализ на потенциала за въздействие на различни мерки на Националния план за селското стопанство и селските райони в Косово.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантът посочва общо четири приноса от дисертационното си изследване, които приемам не дословно, а с известна интерпретация.

Първият е в теоретичен аспект. Може да се каже, че докторантът е синтезирал концепциите за техническата и икономическата ефективност и ги е пречупил през особеностите на селското стопанство. Анализирал е методите за определяне и измерване на ефективността и продуктивността на земеделските стопанства и е сравнил силните и слабите им страни.

Вторият принос се изразява в адаптирането на методика за определяне и оценка на техническата и икономическата ефективност на земеделските стопанства, специализирани в полски култури, смесени култури и животновъдство, както и за оценка на факторите, които им влияят.

Третият принос е практико-приложен. Направеният анализ на техническата и икономическата ефективност на трите групи ферми, както

и оценката на факторната обусловеност може да се използва и от бизнеса и от институциите, разработващи инструменти и механизми за устойчиво развитие на селскостопанските сектори.

Четвъртият принос също има практическа стойност, както на производствено, така и на институционално ниво. Докторантът е извел конкретни препоръки в областта на оптимизиране размера на различните стопанства, обезпечаването на сектора с постоянни и сезонни работници, професионалното обучение, модернизиранието на стопанствата, разширяване ролята на организациите на производителите, държавната помощ в селското стопанство.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Нол Красничи е посочил три публикации:

- (1) Nol Krasniqi and Henrietta Nagy 2020 „The Assessment of Three Measures (101, 103, 302) Under the National Plan of Agriculture and Rural Development of Kosovo“, *Journal Economic and Regional Studies / Studia Ekonomiczne i Regionalne* 13(1):70–86, DOI: <https://doi.org/10.2478/ers-2020-0006>
- (2) Nol Krasniqi 2020 „The role and impact of Local Action Groups in Rural Development of Kosovo“, *Journal of Agribusiness and Rural Development* 55(1), 17–28. DOI: <https://doi.org/10.17306/J.JARD.2020.01306>
- (3) Nol Krasniqi and Diana Kopeva „Short Food Supply Chains (Sfsc) And Their Role for Farmers and Rural Regions: Cases from Kosovo And Bulgaria“ *Journal New Medit - A Mediterranean Journal of Economics, Agriculture and Environment*, Accepted for publication/Forthcoming

Едната е самостоятелна, другите две в съавторство. Две са публикувани, а третата е приета за публикуване. Всички съответстват на изследователския профил на докторанта и могат да се приемат за целите на докторантурата. Точките, които статиите носят на автора покриват изискванията на ЗРАСРБ.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява коректно структурата и съдържанието на дисертацията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам сериозна критика към представения дисертационен труд, но би било добре ако в уводната част беше обосновано защо точно тези три сектора на селското стопанство са обект на анализа. Дали заради тяхната мултифункционалност или заради сериозните проблеми, пречатстващи ефективността им или друга причина.

Полезно би било да се засегне в аналитичната част и технологичното равнище на стопанствата, като фактор за ефективността.

Препоръката ми към докторантът е да продължи изследванията си в областта на ефективността на аграрните производствени системи. Да разшири обхвата им към екологични и социални аспекти, за да може да се анализира цялостната устойчивост на селското стопанство на микро- и макро ниво.

Въпрос: Какво е технологичното равнище на земеделските стопанства в Косово и какво е влиянието му върху техническата и икономическата ефективност.

8. Заключение

Въз основа на научените и приложените от докторанта различни изследователски методи, правилно изведените експерименти, направените анализи, обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилата на УНСС за неговото прилагане, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Нол Красничи образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност „Икономика и управление“.

24.08.2020

Пловдив



Подпис:

/Доц. д-р Д. Атанасов/



REVIEW

From: **Assoc. Prof. Dimo Atanasov**

Agricultural University – Plovdiv

Scientific specialty „Economics and management“.

Regarding: Dissertation work for obtaining educational and scientific degree **“doctor”** in „Economics and management (Agribusiness and Eco economics), at the UNWE

Grounds for submitting the review: A member of a scientific jury for the defense of a dissertation work, appointed by an order №1361/13.07.2020 of the Rector of UNWE.

Autor of the dissertation work: **Nol Krasniqi**

Topic of the dissertation work: **“The efficiency of subsectors in agriculture of Kosovo: “specialized in field crops, mixed crops and livestock”**

1. Information about the candidate

The candidate has studied in the doctoral program "Economics and Management (Agribusiness and Ecoeconomics)" at the Department of Economics of natural resources, Business faculty, University of National and World Economy, in accordance with an order of the Vice-Rector for Research at UNWE No.1900/18.07.2018. The training was carried out in an independent (self-education) form, during the period 2018 – 2020.

Nol Krasniqi was born in 1990 in the Republic of Kosovo. In 2013 he graduated with a bachelor's degree in “Agri-business” from the University of Pristina, Faculty of Agronomy and Veterinary Medicine. Immediately after that, he continued his education in Hungary, where in the period 2014-2016 he

studied in the master's course "Rural development and Agribusiness". Since 2018 he has been a PhD student at the Department of Economics of natural resources, UNWE.

In 2012, Nol Krasniqi started working in the Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development of Kosovo. His job was an analyst of agricultural statistics at the Department of Economics. From 2014 to the present, he works in YPARD (Young Professionals for Agricultural Development). During the period 2017 – 2019 he worked as an Agricultural Economist in Novus Consulting, Kosovo. His academic career began in 2017, when he won a competition for an assistant in the Agribusiness Department - Faculty of Life and Environmental Sciences, University of Prizren "Ukshin Hoti". In 2017, he became the "Head of Educational Affairs" at the Faculty of Life and Environmental Sciences. Since the end of 2017 and throughout 2018, he has held the position of National Data Analysis and Management Expert at the FAO. Since 2018 he has also worked as an Agro-processing and Rural diversification Specialist, Trainer & Lecturer at P.A.N.G.E.A. Società Cooperativa Consortile.

The candidate has fulfilled the goals, tasks and deadlines, set in his individual working plan. He developed his dissertation within the envisaged time period. He completed the study and was given right to defend his dissertation. The Department of Economics of natural resources has started the procedure for defense and acquiring the educational and scientific degree "doctor".

2. General characteristics of the dissertation work

The structure is typical for a PhD thesis. It consists of an introduction, three chapters, conclusions and recommendations, a literature review and annexes.

The volume of the whole dissertation is 126 pages, but the PhD student has managed to extract the most important data, results and analyses from his research and have included them in the final version. In the introductory part, the candidate highlights some aspects of the state and development of agriculture in Kosovo. Problems are outlined, objectives of the study are defined according to the overall concept of the topic, and hypotheses are also included.

The topic is about efficiency of agricultural subsectors in Kosovo, specialized in field crops, mixed crops and livestock. Efficiency is important on all levels (national, regional, sectoral, individual), which makes the subject of the research contemporary and useful. The three subsectors that have been analyzed are interesting from practical and scientific point of view. The in-depth investigation of the current state and performance of the farms, specialized in field crops, mixed crops and livestock, compared to their production and market potential could outline existing problems, limiting technical and economic efficiency. Based on such analyses, institutions responsible for their development could adapt policies and measures to help stakeholder to achieve higher efficiency and sustainable development

The goals set by the PhD student are well formulated and correspond to the overall idea. The tasks are in sync with the objectives and their resolution has subsequently contributed to the achievement of the goals.

The objects of the research are purposefully selected in a way to guarantee that the information is reliable and correct.

Regarding the used literature, on the basis of which the theoretical and methodological part of the dissertation was built, it could be said that the candidate has used relatively small number of sources. However, his theory and methodology are based on the most important publications and the most authoritative scientists in the field of technical and economic efficiency. He has made a certain critical clash between the concepts of efficiency and tried to interpret them through his own point of view.

3. Evaluation of the scientific and applied results obtained

It is notable that the author has shown good orientation in the literature, related to technical and economic efficiency. He synthesized the basic concepts and later in the methodological part he has adapted them for the purposes of his research.

The methodology used by the candidate for his research and analysis is appropriate and reliable. It is based on the Farm accountancy data network (FADN) and Farm structure survey (FSS) methodology for conducting surveys in the European countries. To measure the technical efficiency of farms, Data envelopment analysis (DEA) was used. The indicators, applied for the analyses of information are comprehensive. For measuring the efficiency, R studio was

used, as a programming language and software for statistical computing. In order to make an adequate selection of the sample, the candidate has applied stratified random sampling, based on three criterias: economic size, type of farm and region.

In the third chapter of the dissertation, the candidate has made a relatively in-depth analysis of the current state of agriculture in Kosovo. He has presented empirical data and has assessed its most important aspects. The two main factors - land and labor have been analyzed. He also presented data of the achieved results from grain production, vegetable production, fruit growing, viticulture, animal breeding. The analysis is intensified by the presentation of some features of the market and the trade with agricultural products, from which it is understood that the country has a serious trade deficit, which in turn affects other sectors of the economy.

The analysis of the agrarian policy in its two directions - the support of income and the development of rural areas is also useful for the dissertation.

At the end of chapter 3, the author focuses on the goals he has set. He has presented the three subsectors of agriculture and has analyzed their technical and economic efficiency. The candidate has also estimated the potential impact of various measures of the National Plan for Agriculture and Rural Areas on efficiency of agriculture.

4. Assessment of the scientific and practical contributions

The PhD student has pointed out a total of four contributions from his dissertation work, which I accept not verbatim, but with some interpretation.

The first contribution is in the theoretical aspect. It could be said that the candidate has synthesized the concepts of technical and economic efficiency and interpreted them through the peculiarities of agriculture. He analyzed the methods for determining and measuring the efficiency and productivity of agricultural holdings and compared their strengths and weaknesses.

The second contribution is expressed in the adaptation of a methodology for determining and evaluation of the technical and economic efficiency of agricultural holdings, specializing in field crops, mixed crops and livestock, as well as for assessing the factors that affect them.

The third contribution is practical. The analysis of the technical and economic efficiency of the three groups of farms, as well as the assessment of

their factor dependency could be used by both businesses and institutions developing tools and mechanisms for sustainable development of the agricultural sectors.

The fourth contribution has also practical value, both at the production and institutional level. The doctoral student has made specific recommendations in the field of optimizing the size of various farms; provision of the sector with permanent and seasonal workers; training of farmers; modernization of farms, expanding the role of producer organizations, governmental support for agriculture.

5. Assessment of the publications of the candidate

Nol Krasniqi has presented three publications in relation to his dissertation:

(1) Nol Krasniqi and Henrietta Nagy 2020 „The Assessment of Three Measures (101, 103, 302) Under the National Plan of Agriculture and Rural Development of Kosovo“, *Journal Economic and Regional Studies / Studia Ekonomiczne i Regionalne* 13(1):70–86, DOI: <https://doi.org/10.2478/ers-2020-0006>

(2) Nol Krasniqi 2020 „The role and impact of Local Action Groups in Rural Development of Kosovo“, *Journal of Agribusiness and Rural Development* 55(1), 17–28. DOI: <https://doi.org/10.17306/J.JARD.2020.01306>

(3) Nol Krasniqi and Diana Kopeva „Short Food Supply Chains (Sfsc) And Their Role for Farmers and Rural Regions: Cases from Kosovo And Bulgaria“ *Journal New Medit – A Mediterranean Journal of Economics, Agriculture and Environment*, *Accepted for publication/Forthcoming*

In one of the publications, Nol Krasniqi is the only author. In the other two he is a co-author. Two of the papers have been published and the third one not yet, but it has been accepted for publication. All papers correspond to the scientific profile of the candidate and can be accepted for the purposes of the doctoral program. The points that the articles provide to the author, cover the requirements of the Law for the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria.

6. Evaluation of the Autoreferat

The autoreferat correctly reflects the structure and the content of the dissertation.

7. Critical remarks, recommendations and questions

I do not have serious critiques to the presented dissertation. However it would be good if in the introductory part the author had made justification why exactly those three subsectors of agriculture are subject of the analysis. Was it because of their multifunctionality or because of the serious problems that hinder their effectiveness or some other reason?

It would have been useful to address in the analytical part along with the other factors the technological level of the holdings, as important for efficiency.

My recommendation to the candidate is to continue his research in the field of efficiency of agricultural production systems. To extend the scope towards environmental and also social aspects, in order to be able to analyze the overall sustainability of agriculture at micro- and macro level.

Question: What is the technological level of agricultural holdings in Kosovo and what would be its impact on technical and economic efficiency.

8. Conclusions

Based on the learned and applied various research methods by the candidate, well performed scientific experiments, analyzes, summaries and conclusions, I believe that the presented dissertation meets the requirements of the Law for Development of Academic staff in the Republic of Bulgaria and the Rules of UNWE for its application, which gives me reason to evaluate it **POSITIVE**.

I would also recommend to the esteemed Scientific Jury to vote positively and to award Nol Krasniqi with the educational and scientific degree "**doctor**" in the scientific specialty of Economics and Management (Agribusiness and Ecoeconomics).



24.08.2020
Plovdiv

Signature:
/Assoc. Prof. D. Atanasov PhD/